

ОГЛЕДНИ ЧАСОВИ

ОГЛЕДНИ ЧАС ШКОЛСКОГ НАДЗОРНИКА

- е л а б о р а ц и ј а -

-Час је одржан у ОШ „Свети Сава“ Рогатица 20. марта, 2007.г.-

На часу су били присутни представници стручних актива наставника српскога језика из ОШ «Вук Караџић» Вишеград, ОШ «Веселин Маслеша» Фоча, ОШ «Свети Сава» Фоча и школе домаћина из Рогатице.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД
ПЈ ФОЧА

АУТОР ОГЛЕДА
ШКОЛСКИ НАДЗОРНИК
Раде Р. Лаловић, проф.

ЕЛАБОРАЦИЈА за огледни час

ПРВА БРАЗДА
- интерпретација приповијетке-

Нећу ја да ми деца
остану слепа код
очију.

Саставни дио ове елаборације је и
одговарајућа *Power Point*
презентација

0. ПОДАЦИ О АУТОРУ ОГЛЕДА

Раде Р. Лаловић, професор историје југословенских књижевности и српског, раније српскохрватског језика, дипломирао је на Катедри за историју југословенских књижевности и српскохрватски језик у Сарајеву 1980. године. У настави је радио од 1980. до 1993. године, а од 1. априла 1993. године је школски надзорник за српски језик у РПЗ ПЈ Фоча. Стручне и научне радове објављује од 1976.г. у преко двадесет стручних часописа и факултетских зборника радова у земљи и иностранству. Са научним саопштењима је учествовао на десетак конгреса и симпозијума на простору бивше СФРЈ од којих су у Републици Српској најзначајнији „1847“ ГОДИНА У КЊИЖЕВНОСТИ организацији СКиПД „Просвјета“, **НАУКА И ОБРАЗОВАЊЕ ЧИНИОЦИ СРПСКЕ ДУХОВНОСТИ на Филозофском факултету у Бањалуци, и СТО ДВАДЕСЕТПЕТ ГОДИНА ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У БиХ на Филозофском факултету у Источном Сарајеву.**

Аутор је више стручних књига и уџбеника за основну и средњу школу.

Живи и ради у Фочи.

НАПОМЕНА: Иновирани подаци о аутору огледа се налазе на сајту РПЗ РС www.rpz-rs.org у секцији **ИНСПЕКТОРИ ПРОСВЈЕТНИ САВЈЕТНИЦИ.**

1. ПОДАЦИ О ЧАСУ

ДЕФИНИСАЊЕ ЧАСА

Проучавање књижевног дјела, приповједачка проза, фабула, ток радње, ликови и разумијевање значењских димензија текста у **шестом разреду основне школе.**

УВОЂЕЊЕ НОВИНЕ – ИНОВАЦИЈЕ (Шта се огледа?)

Настојећи да се сам текст књижевног дјела што ефикасније приближи ученицима, да га они што боље разумију, о њему разговарају и аргументовано, на свом нивоу сазнајних могућности, самостално изводе закључке и да **кориштењем задатака за истраживачко читање** улазе у значењску суштину текста изводећи адекватне судове, одлучили смо се за овај оглед у коме ћемо покушати да ученици своја образложења, тврдње и закључке, радећи у мањим групама представе у виду **мапе ума** откривајући функционалне везе међу идејама, ликовима и проблемима у приповиједи **Прва бразда**, креативно их представљајући и трајно их памтећи.

МОТИВАЦИЈА

Главни мотив за овако организовање часа лежи у убјеђењу да се са мало труда може ангажовати велики број ученика као активних судионика у анализи књижевног дјела, у развијању навика активног читања текста, тражењу, проналажењу разумијевању чињеница и симбола у тексту као и у извођењу аргумантованих закључака. Тиме ученици развијају љубав према књижевности, изграђују самостално размишљање и потврђују се као креативне личности.

Да се усвајање знања не би вршило механичким памћењем чињеница које се брзо заборављају прибјегава се креативној изради одговарајућих задатака за истраживачко читање и на основу одговора и закључака приступа се изради одговарајућих **асоцијативних дијаграма, односно, мапа ума** које

логички, визуелно и системски организују садржаје који се проучавају, а то онда олакшава разумијевање и запамћивање материје.

Овакав рад је ученицима, у то смо убијеђени, далеко занимљивији па смо и због тога одлучили да наставницима представимо овај модел као огледну, показну вјежбу.

2. ПЛАНИРАЊЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Прва бразда, анализа приповијетке

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

- Ученици знају да интерпретирају приповијетку уз помоћ задатака за истраживачко читање.
- Ученици знају да уз наставникову помоћ анализу приповијетке представе уз помоћ мапе ума.

НАСТАВНИ ЗАДАЦИ

I Образовни

- Провјера нивоа раније стечених знања
- Оспособљавање ученика за самостално читање текста и његово разумијевање
- Увјежбавање ученика да самостално рјешавају задатке за истраживачко читање и да самостално или у групи могу да саопште резултате до којих су дошли у истраживању.
- Разумијевање приче, тока радње, односа међу ликовима и значењских димензија текста.

II Васпитни

- Развијање свијести о значају породице и њеној подршци сваком члану појединачно
- Разумијевање родитељских напора у подизању дјеце и очувању породице
- Улога љубави и отворене комуникације као гаранције за успјех
- Афирмација образовања као трајне вриједности
- Развијање одговорности свих за све

III Практични

- Стицање искуства у рјешавању истраживачких задатака
- Навикавање на рад у тиму
- Развијање навика за израду, представљање и одбрану властитих ставова, као и смисла за прихватање и разумијевање сугестија других
- Изградња навика активног читања и активног слушања уз биљежење главних идеја
- Изградња стила излагања
- Овладавање техником израде мапа ума

Методе и облици рада

Наставне методе: дијалогска, метода рјешавања проблемских питања, метода презентације, текст метода, аналитичкосинтетичка метода

Наставни облици: фронтални, групни, индивидуални

Усаглашеност са НПП-ом

Ова наставна јединица директно произилази из НПП-а за VI разред основне школе у Републици Српској, а на овко организованом часу ученици на један врло ефикасан начин досежу до програмом установљених исхода учења уз напомену да их они даровити ученици могу и знатно премашити.

Услови за реализацију часа

Часови оваквог типа се обавезно реализују у специјализованим учионицама, односно у кабинету за српски језик који има адекватну техничку опрему и то:

- рачунар
- бим пројектор
- пројекционо плтно или велику видео-плазму
- флип-чарт табле

Поред неопходне техничке подршке потребно је да су испуњени и сљедећи услови:

- Текст приповијетке мора имати сваки ученик.
- Задаци за истраживачко читање морају бити подијељени ученицима неколико дана раније.

ЗАДАЦИ ЗА УЧЕНИКЕ

Неколико напомена о истраживачким задацима у настави књижевности

-из истоименог текста *Рада Р. Лаловића*, НАСТАВА, бр 5-6/2006, Бањалука-

Када се наставник одлучи за рад по групама, па ма како он тај рад називао, мора да води рачуна о припреми тих група (парови, тројке, петорке) за самосталан рад. А та припрема мора бити детаљна, стручна и одговорна.

Припрема се састоји у наставниковом формулисању *зadataка за истраживачко читање* које ће ученици рјешавати у групи. Задаци морају бити осмишљени тако да су у потпуности *инспиративни*, да ученике усмјеравају на карактеристична мјеста у тексту, да су конзистентни и да обезбјеђују својим одговорима цјеловиту анализу текста и дају објашњења свих појмова прецизираних у наставном

програму. Задаци за истраживачко читање *никако не смију бити плод егзибиционизма или неутемељених, квазимодерних или ултрамодерних «метода» којима је битна форма, а не суштина.* Кохезиони фактор у свим истраживачким задацима *мора бити наука, а не емоционалне егзибиције и изживљавање незналица и неутемељени импресионизам.* За анализу књижевног дјела *осим историје књижевности и лингвистичке стилистике* наставник изузетно добро мора да познаје *теорију књижевности* без које нема никакве анализе књижевног дјела. Сви истраживачки задаци се морају моћи подвести под неколико глобалних питања: **ШТА?, КАКО?, ЗАШТО? и ГДЈЕ?**

Задаци за истраживачко читање приповијетке ПРВА БРАЗДА

-из књиге **БОЖУР ПОЉЕ** – српска читанка са задацима за истраживачко читање, *Раде Р. Лаловић,* Графокомерц АД Требиње, 2005.-

1. Шта бих рекла после својој деци ...

-Гдје се налази кућа удовице Мионе и како изгледа? –С ким у тој кући живи Миона? –Ко је био Мионин Муж? –Да ли је случај Мионине породице усамљен? –По чему се Миона разликује од других удовица? –Служећи се знањем из православне вјеронауке прокоментариши Мионино схватање породице. –Прокоментариши однос Сибинове родбине према Миони и њеној дјечи. –Зашто Миона не прихвата Јеленков позив да се пресели у његову кућу? –Образложи Мионине одговоре.

2. Нећу ја да ми деца остану слепа код очију...

-Да ли су се односи у Миониној породици након десетак година од Сибинове смрти нешто промијенили? –Како Миона води рачуна о дјечи? –Како становници Велике Врбице доживљавају Мионино жртвовање за породицу? –Шта јој замјерају? –Пажљиво прочитај Јеленков и Мионин дијалог и детаљно га прокоментариши. –Објасни реченицу „Нећу ја да ми деца остану слепа код очију“ и реченицу „Муж жена“.

3. Таман Миона оздо уз воћњак...

-Протумачи опис прољећа у контексту приповијетке. –Због чега је Миона боравила у чаршији? –Пажљиво прочитај Мионин и Душанкин дијалог и детаљно га прокоментариши. –О чему разговарају Миона и Душанка? –Каквим тоном се обраћају једна другој? –Због чега Душанка покушава да буде тајанствена? –Како објашњаваш Душанкину збуњеност?

4. И сузе јој грунуше...

-Образложи Мионин и Огњенов сусрет на њиви иза лаза. –Како се Миона обраћа Огњену? –Објасни синтагме „мој маторац“, „домаћине мој“, „красна браздица“, „маторка моја“. –Са каквим осјећањем Миона сервира Огњену ручак? –Пожљиво прочитај Огњенов и Мионин дијалог и прокоментариши га. –Зашто су миони грунуле сузе из очију? –Шта Миона очекује од новог рода пшенице? –У коју сврху намјерава употријевити брашно баш од те пшенице и зашто? -Како тумачиш Мионину реченицу „Та овакве земље нема у Морави“?

5. О, та и моја ће кућа пропевати!

-Како Огњен посље ручка започиње орање? –Због чега Миона „не смеде“ да помогне Огњену? –Како објашњаваш Мионино стално освртање на Огњеново орање? –Због чега се у Миони мијешају осјећања туге и радости? –Пажљиво прочитај Мионин монолог и прокоментариши сваку реченицу посебно. –Која реченица најбоље одражава Мионин оптимизам и због чега? –Како Душанка доживљава мајкин повратак у кућу са њиве иза лаза? –Покушај објаснити шта је то Миону одржало усправном на путу од самохране мајке до жене која „певаши неку веселу песмицу“. –Да ли и након ових задњих ратова има сличних породица као што је Мионина? – Размисли о снази српске мајке и њеном односу према породици кроз историју и данас.

3. ТОК И САДРЖАЈ ЧАСА

КРАТАК СИЖЕ

ФАЗА ЧАСА	НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ПРИМЈЕРИ
УВОДНИ ДИО	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кратак разговор са ученицима у вези с пјесмом ПРСТЕН Недељка Попадића. ➤ Повлачење неопходних идејних паралела са другим књижевним текстовима. ➤ Истицање наставне јединице и циљева часа. ☐ Неопходно вријеме је око пет минута.
ГЛАВНИ ДИО	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Рад са групама ученика по унапријед утврђеном редосљеду који диктира природа задатака за истраживачко читање. ➤ Презентацију свог истраживачког рада саопштава пет група. ➤ Свака група има на располагању пет минута ☐ Неопходно вријеме је око двадесетпет минута.
ЗАВРШНИ ДИО	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Почетак израде <i>мане ума (асоцијативног дијаграма)</i> уз наставникову помоћ. ☐ Расположиво вријеме је око петнаест минута.

УВОДНИ ДИО

С обзиром да се ученици први пут сусрећу са овако организованим радом на часу и са великим бројем непознатих наставника који посматрају њихов рад, са ангажованом моћном техником, неопходно је час започети уводом који ће ученике, ма како они били спремни за час, емоционално покренути и растеретити чињенице о присуству већег броја посматрача. Ми смо се због тога и одлучили да на самом почетку часа употрејибимо «емоционалну капислу», а то је пјесма Недељка Попадића ПРСТЕН која, у то смо сигурни, изазива толико снажан емоционални набој код свих људи, а код ученика посебно, тако да ће дискусија везана за садржај ове пјесме у потпуно други план потиснути осјећај присуства великог

броја наставника посматрача, а с друге стране повлачењем снажне паралеле ефикасно се доводе у везу неке асоцијације из ове пјесме са идејама у приповиједи **Прва бразда**.

-РАЗГОВОР СА УЧЕНИЦИМА СЕ ВОДИ УЗ ПРОЈЕКЦИЈУ НАМЈЕНСКИ УРАЂЕНИХ СЛАЈДОВА.-

Ево те пјесме.

ПРСТЕН

**-Мама, гдје ти је онај прстен
који ти је тата дао?
-Не знам. Можда је са прста
неосетно негде пао.**

**-Мама, одакле ти новац
да ми купиш капут нов?
-Донио ми га је врабац
кад је слетеона кров.**

**-Али мама, где је прстен
који ти је дао тата?
-Не знам. Однео га ветар.
Однела га птичја јата.**

**-Али мама, одакле ти новац
за мој капут жути?
-Немој више да ме питаш.
Не разумеш. Сине, ћути.**

**-Мама! Продала си прстен!
Где је осмех с лица твог?
-Ћути сине...Очи моје.
Нека ми те чува Бог.**

Питања за разговор о пјесми са претпостављеним одговорима

- Ко у овој пјесми поставља питања, а ко даје одговоре?
- ☐ У овој пјесми питања поставља радознали дјечак, а одговоре даје његова мјака.
- Шта посебно интересује дјечака?
- ☐ Дјечака посебно интересује шта се десило са прстеном који је његов отац док је био жив дао његовој мајци.Али, дјечака интересује и одакле новац за нови капут и због чега је мајкино лице без осмјеха и пуно туге.

- Због чега мајка избјегава да му да директни одговор?
- ❑ Мајка је свјесна да би разговором о проблемима са којим се сусреће одгајајући сама сина, јер је отац умро или погинуо оптеретила дјечака. Она покушава да га заштити од тешких животних проблема, али очигледно не успијева. Он сам тражи одговоре.
- Шта дјечака највише брине у разговору с мајком?
- ❑ Дјечака највише брине одговор на питања «Гдје је осмјех са лица твог?»
- Шта мислите да ли се мајка лако одлучила да прода прстен?
- ❑ Свакако да није. Такви поклони се продају само у тешким животним ситуацијама.
- Због чега родитељи за дјецу понекад жртвују и врло драге успомене?
- ❑ Осјећај одговорности за дјецу, за породицу, за њихово мирно дјетињство је врло снажан, а одговорност пред животом огромна. Ништа није вредније од успјеха дјецe на путу сазријевања и одрастања. Свјесни свега тога родитељи понекад, али само када морају, жртвују и драге успомене да дјеци обезбиједе егзистенцију и школовање.

На видео-биму се појављује слика мушкарца и жене у богатој трговачкој народној ношњи из Шумадије.

Наставник поставља питање ученицима да ли их ова слика асоцира на ликоове из **неког књижевног дјела или телевизијске драме** гдје су родитељи у центру пажње очекујући одговор да би то могла бити приповијетка **ПРВИ ПУТ С ОЦЕМ НА ЈУТРЕЊЕ**.

Иза тог питања слиједи и кључно питање за најаву наставне јединице, а оно гласи:

Да ли неко од Вас зна још неко књижевно дјело, пјесму или приповијетку у којој се мајка у породици која је остала без оца жртвује за своју дјецу, за њихово школовање и одрастање?

Очекивани одговор, имајући у виду да су ученицима раније подијељени задаци за истраживачко читање, је да је то приповијетка **ПРВА БРАЗДА**.

Наставник овдје најављује нову **наставну јединицу, а то је**

ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПРИПОВИЈЕТКЕ ПРВА БРАЗДА.

Након краћег договора о начину даљег рада наставник саопштава циљ часа.

Пошто **има више циљева** часа овдје се саопштавају само **најважнији** за ученике, а то су :

Разумијевање приче, тока радње, односа међу ликовима и разматрање неких значењских димензија текста.

Пошто су ученици на час дошли након што су код куће прочитали приповијетку и припремили одговоре на задатке за истраживачко читање рад се организује по групама. Ради се у пет група. Сваку групу чине **три до пет** ученика и имају на располагању својих пет **минута** да презентује чињенице, сазнања и закључке изведене на основу одговора на задатке за истраживачко читање.

Примјери претпостављених одговора на поменуте задатке за истраживачко читање:

1. Шта бих рекла после својој деци...

П: Гдје се налази кућа удовице Мионе и како изгледа?

О: „У врх села Велике Врбнице, чак горе – већ под планином Вратарном – види се одовуд, с Латковачких погледи, скромна сеоска кућица и уз њу две, три зградице.

То је кућа удовице Мионе.“

П: С ком у тој кући живи Миона?

О: Миона у овој кући, далеко под планином Вратарном живи „... с троје сирочади. Два синчића и једна кћи. Све једно другом до увета. Најстаријем Огњену, беше тек седма година.“

П: Ко је био Мионин муж?

О: Мионин муж је био Сибин Џамић за кога писац овако вели: „ Покојни Сибин Џамић погинуо је у другом рату иза јанкове клисуре. И сад се причају приче о Сибинову јунаштву и куражи. Ко га год спомене у Великој Врбници, сваки ће рећи: **Бог да га прости.**“

П: *Да ли је случај Мионине породице усамљен?*

О: Не , овај случај није био усамљен, ни тада, ни касније. Вјечита борба за слободу је односила животе најбољих. Ево како то писац казује.

„Та је4 несрећа задесила још многе куће у овом крају“.

П: *По чему се Миона разликује од других удовица?*

О:“Многа удовица жалила је и прежалила свог домаћина. После годину, две дана нека се преудаде, нека оде у род и одведе своју децу туђем оцу.

Сибинова Миона не хтеде се угледати на своје, по несрећи, друге. Отресита и вредна жена прихвати у своје руке и тешке ратарске послове.“

П: *Како миона гледа на породицу?*

О: Миона схвата и разумије породицу у духу православне хришћанске норме. Она се с поштовањем односи и према мртвом Сибину, и према његовој родбини, и према својој дјечи, а нарочито према породичном имању. О томе говори реченица „па како ће му погледати у очи кад затече своју кућу растурену и пусту“.

П: *Зашто Миона не прихвата Јеленков позив да се пресели у његову кућу?*

О: Као одговорна жена, Миона не прихвата Јеленков позив из високоморалних разлога који се виде и из реченица: Како бих ја, болан дешо, могла угасити ово огњиште, где су се ова сирочад први пут ватре огрејала! Шта бих рекла после својој деци кад би ме запитали: **Чија је, нано, она кућа што је зарасла у зову и коров, те нико не сме ни дању у њу ући?** Кад бих тако учинила, мене би сапрео онај хлеб и со што сам појела у овој кући с покојним Сибином! Сачувај, Боже! Никад, дешо, никад!...”

НА СЛИЧАН НАЧИН СЕ ДАЈУ И ОДГОВОРИ НА ОСТАЛЕ ЗАДАТКЕ ЗА ИСТРАЖИВАЧКО ЧИТАЊЕ , укупно пет група питања.

4. ИЗРАДА М А П Е У М А

Мапа се ради фломастерима на већој табли папира (може хамер) уз поштовање правила мапирања.

Примјери подстицајних питања у току израде ове мапе

- ✓ Која слика је најупечатљивија на почетку приповијетке.

- ✓ Ко живи у тој кући?
- ✓ Каква атмосфера влада у међусобним односима међу члановима те породице.
- ✓ Како би могли ликовно представити ту слику уважавајући и односе међу члановима породице.
- ✓ Које кључне одреднице карактеришу Мионину породицу и њену борбу за бољи живот.

На овај начин подстицати ученичке асоцијације до краја израде комплетне мапе ума.

5. ФОТО-ДОКУМЕНТАЦИЈА СА ОДРЖАНОГ ЧАСА

**НАЈАВА НАСТАВНЕ
ЈЕДИНИЦЕ**

ИЗРАДА МАПЕ УМА

**ИЗВЈЕШТАВАЊЕ
ПО ГРУПАМА**

РАД СЕ ПАЖЉИВО ПРАТИ

ПРИСУТНИ НАСТАВНИЦИ

РАЗГОВОР НАКОН ОГЛЕДА

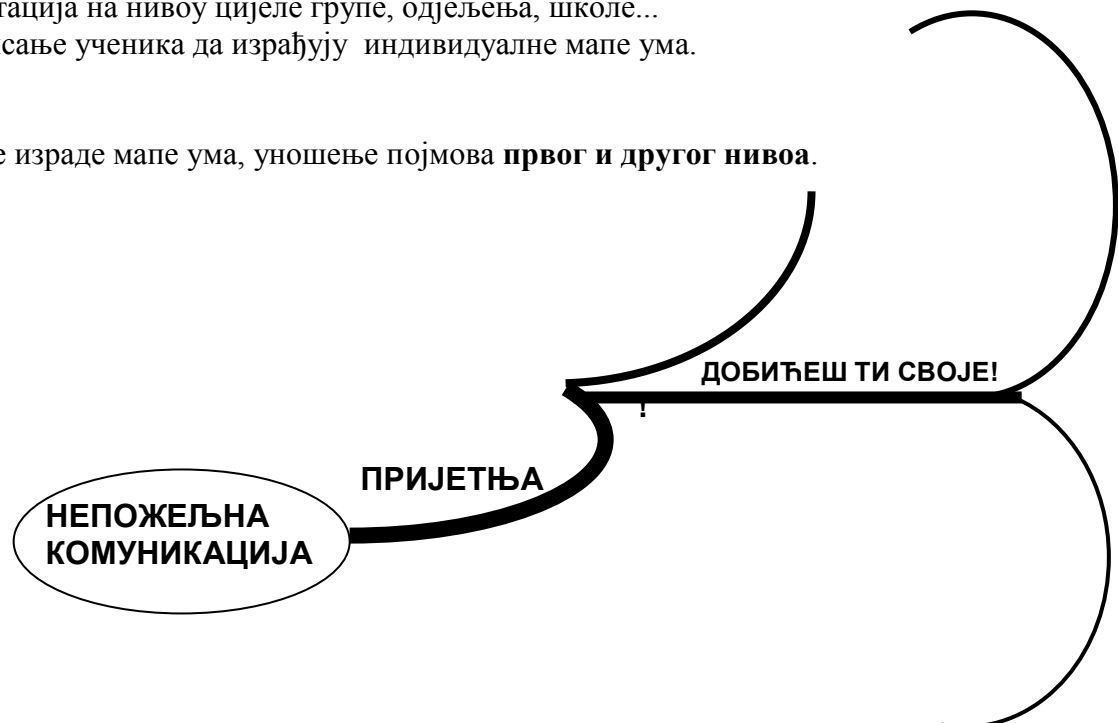
6. НЕКОЛИКО НАПОМЕНА У ВЕЗИ С МАПАМА УМА

-из стручног образложења саопштеног наставницима након одржаног часа-

Израда мапе ума, по правилу, подразумијева сљедеће фазе:

1. избор основне , главне идеје,
2. индивидуално проналажење кључних идеја (појмова, ријечи) непосредно повезаних са главном идејом,
3. Израда основних индивидуалних мапа ума (првог нивоа).
4. размјена идеја, усаглашавање и стварање заједничке, групне мапе ума,
5. развијање и усавршавање мапа ума размјеном идеја (додавање елемената, боја и цртежа),
6. израда коначне форме мапе ума,
7. презентација на нивоу цијеле групе, одјељења, школе...
8. мотивисање ученика да израђују индивидуалне мапе ума.

Примјер поступне израде мапе ума, уношење појмова **првог и другог нивоа**.

ТЕХНИКА МАПИРАЊА

„Свака мапа ума заснива се на једној ОСНОВНОЈ идеји, појму, у случају приповијетке Прва бразда то је породична кућа и у њој мајка са дјецом.

Са основном идејом повезано је неколико КЉУЧНИХ појмова (најчешће 3-7) колико људски мозак истовремено може да „уштампа“ у трајно памћење.

По правилу увијек се на линији пише само једна кључна ријеч. Умјесто ријечи може се користити одговарајућа слика или цртеж.

Са кључним појмовим појмовима повезани су појмови (ријечи) ДРУГОГ НИВОА (ријечи написане нешто ситнијим словима на тањим бочним линијама).

Најважније је овладати техникама мапирања, јер ће ученици бити често у прилици да израђују мапе ума у вези с разним појмовима.

Основни атрибути технике мапирања су: јасност, истицање, асоцирање и лични стил. Све оне подразумијевају кориштење једне ријечи, писање усправним штампаним словима на линијама различите дебљине и једнаке дужине као и ријеч.

Квалитет мапе ума се постиже и примјенон слика или адекватних илустрација и повезивањем појмова стрелицама (обично у оквиру исте гране)“

(Према С. Станојловићу)

Овдје је важно навести и став Тонија Бузана творца мапа ума. Он је трагајући за логиком памћења дошао до закључка да се појмови и њихове одреднице међусобно вежу и гранају по моделу нервне ћелије.

Ево шта Бузан мисли о реду и хаосу.

„Закони мапирања ума су намењени повећању, а не ограничењу менталне слободе. У овом контексту, важно је да се ред не помеша са крутошћу или слобода са хаосом. Сувише често се ред прихвата са негативном конотацијом као ригидан и ограничавајући. Слично, слобода се грешком замењује са хаосом и недостатком структурираности. У стварности, истинска ментална слобода представља способност да се створи ред из хаоса.“

КОМЕНТАР МАПЕ УМА КАО ЊЕН САСТАВНИ ДИО

Саставни дио сваке мапе ума је и њен коментар. То је својеврсан краћи путоказ како читати мапу ума, шта је на њој представљено, који су и због чега су приоритетни нивои мапирања и шта је циљ саме мапе.

Ево неколико примјера коментара одређених мапа ума.

Уз мапу ума ПИЛИПЕНДА коју је прије неколико година счинио аутор ове припреме слиједи овај коментар:

- ✓ Презентована мапа ума је резултат систематизације усвојених знања након анализе приповијетке Симе Матавуља ПИЛИПЕНДА.
- ✓ Главни лик по коме приповијетка носи име заузима централно мјесто. То је сиромашни српски сељак, Далматинац, забринут за опстанак голог живота.

- ✓ У анализи на мапи ума су наглашене четири главне теме, основни мотиви: унијаћење, вјера у православље, сиромаштво и забринутост за опстанак.
- ✓ Главни мотив је унијаћење сиромашних православних сељака у Далмацији. Унијаћење, „царска вјера“ је услов за добијање помоћи у храни гдје су нововјерци (унијати) у материјално привилегованом положају.
- ✓ Други, такође битан мотив је вјера у православље по цијену жртвовања и властитог живота. Експлицитно је у приповиједи дата у дијалогу Пилипенде са Кљаком.
- ✓ Сиромаштво и забринутост су, такађе битни мотиви који мотив вјере у православље чине још узвишенијим. Оба ова мотива су и посебно значајни и захтијевају одвојено посматрање и у анализи. и на мапи ума.

Раде Р. Л.

КОМЕНТАР МАПЕ УМА „БОБИЉ И ДРУШКАН“

Презентована мапа ума је дио припреме учитеља за даљи рад на тексту „Бобиљ и Друшкан“ (С. Јесењин), у четвртм разреду основне школе.

Централна идеја, назив текста, симболично је представљена сликом Бобиља и Друшкана. Рука која их спаја упућује на пријатељство и блиску повезаност њихових живота.

У тексту су паралелно развијене четири идеје: велики губитак – смрт, пријатељство, сиромаштво и усамљеност.

„Превазилажење великог губитка“ је најзначајнија идеја и најтежа за интерпретацију дјечи. Важно је указати да је „туга“ у случају губитка „нормална“, али да је значајно подијелити је, јер тада човјеку буде лакше. Превладати губитак, „пребољети“ смрт не значи заборавити (треба сјећати се, посјећивати гроб), али такође треба имати у виду да „живот мора даље“, јер „сви умиру“.

При развијању идеје „пријатељство“ нагласити да у пријатељству постоје „границе“. Скренути пажњу да је описани примјер жртвовања пријатеља, који нема смисла, који ништа не рјешава, те да велики пријатељ никада не очекује толику жртву (Бобиљева порука била је „Долази ми на гроб“). Најбоље је усмјерити ученике да измијене крај приче уз афирмацију оптимистичког завршетка.

„Усамљеност и сиромаштво“ су у мапи илустровани бројним описима писца које треба искористити за подстицај на солидарност и боље разумијевање усамљених, сиромашних и старих.

Учитељица Стана С. ОШ „Кнез Иво“ Бијељина

-Према С. Станојловић, Знати Комуницирати-

КОМЕНТАР МАПЕ УМА „ПРВА БРАЗДА“

Централно мјесто и у приповиједи, и на мапи ума је породична кућа удовице Мионе и догађања у њој и око ње. То је кућа пуна љубави и топлих успомена које дају снагу да се тешкоће превладају. Због тога је централно мјесто на мапи срце, у срцу кућа, а у кући преостали чланови породице.

Из главне, централне слике произилази шест кључних мотива, а то су асоцијације првог нивоа: храброст, подршка, љубав и поштовање, понос, нада и слобода изражавања.

На кључне мотиве се директно наслањају њихови атрибути, појмови другог нивоа који ове мотиве даље детерминишу и додатно појашњавају, нпр. на љубав и поштовање се директно наслањају њихове конкретне одреднице: дешо, нано, маторка моја, домаћине мој.

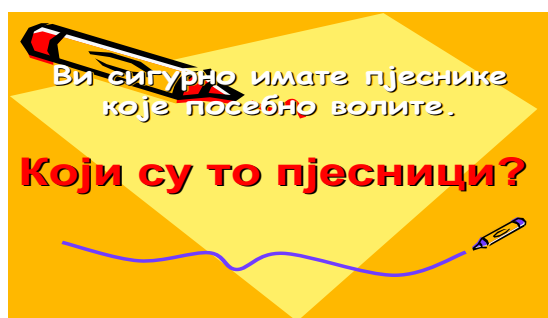
Образлагањем и атрибуцијом кључних мотива главне идеје се лагано „уштампају“ у памћење и разумијевање значењских димензија текста приповијетке постаје трајно јасно.

Раде Р. Л.

7. POWER POINT ПРЕЗЕНТАЦИЈА Т О К А Ч А С А

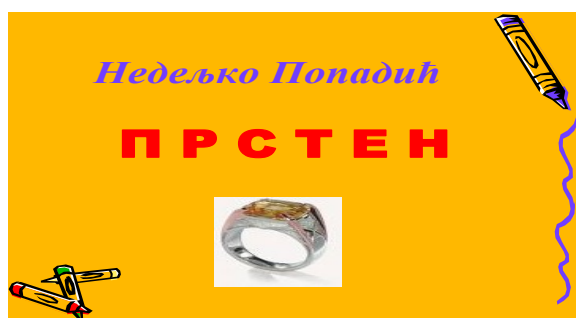

Ви сигурно имате пјеснике
које посебно волите.

Који су то пјесници?

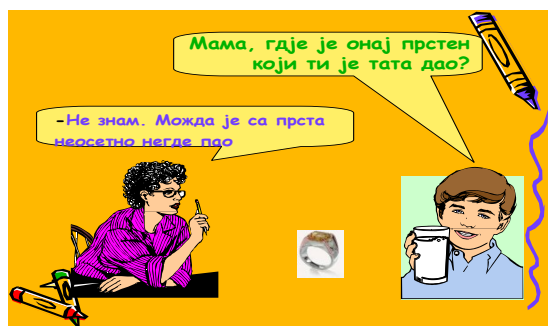
Недељко Попадић

П Р С Т Е Н

Мама, гдје је онај прстен
који ти је тата дао?

- Не знам. Можда је са прста
неосетно негде пао.

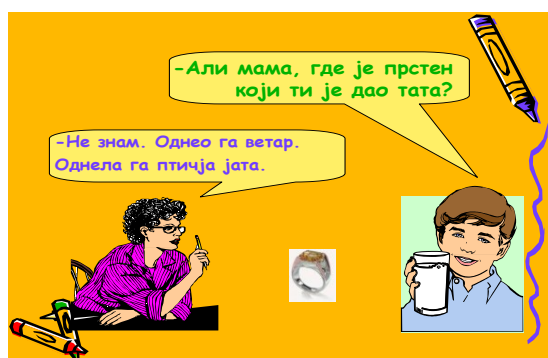
- Мама, одакле ти новац
да ми купиш капут нов?

- Донио ми га је врабац
кад је слетео на кров.

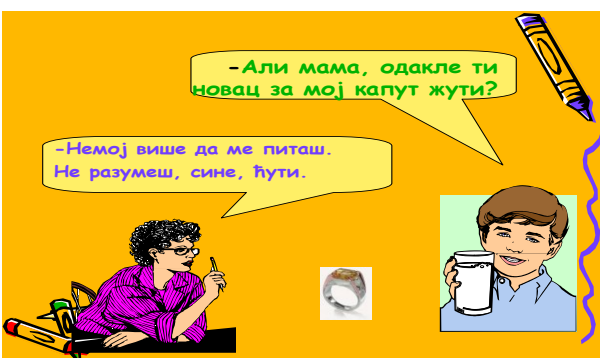
- Али мама, где је прстен
који ти је дао тата?

- Не знам. Однео га ветар.
Однела га птичја јата.

- Али мама, одакле ти
новац за мој капут жути?

- Немој више да ме питаш.
Не разумеш, сине, ћути.

Мама! Продала си прстен!
Где је осмех с лица твог?

- Ћути сине... Очи моје!
Нека ми те чува Бог...

А сада неколико питања.

- Ко у овој пјесми поставља питања, а ко даје одговоре?
- Шта посебно интересује дјечака?
- Због чега мајка избјегава да му да директни одговор?
- Шта дјечака највише брине у разговору с мајком?
- Шта мислите да ли се мајка лако одлучила да прода прстен?
- Због чега родитељи за дјецу понекад жртвују и врло драге успомене?

Да ли Вас ова слика подсећа на при
из неког књижевног дјела или
телевизијске драме?

Митре!

Марице!

Да ли неко од Вас зна још неко књижевно
дјело, пјесму или приповијетку у којој се
мајка у породици која је остала без оца
жртвује за своју дјецу?

П Р В А Б Р А З Д А

❖ Данас ћемо се бавити
анализом приповијетке
ПРВА БРАЗДА радећи у
групама и презентујући
властита сазнања
проишла из одговора на
зататке за истраживачко
читање.

Ја ћу вам сада указати на неке
најзначајније реченице у овој
приповијести, а Ви их пронађите у својим
читанкама и подвучите их.

- Шта бих рекла
после својој деци?
- Нећу ја да ми деца
остану слепа код
очију.
- Таман Миона оздо
уз воћњак.
- И сузе јој грунуше.
- О, та и маја ће
кућа пропевати!

Основни наш циљ је
**разумијевање приче,
тока радње, односа међу
ликовима и разматрање
неких значењских
димензија текста.**

На основу наших сазнања пред крај
часа ћемо започети са цртањем
мапе ума.

□ Указали смо на неке од могућих композиционих и значењских цјелина. Која ће три ученика кратко образложити прву цјелину, а то је цјелина са насловом Шта бих рекла после својој деци?

□ И друга цјелина, Нећу ја да ми деца остану слепа код очију је блиска првој. Молим добровољце за другу цјелину

□ Наредна цјелина коју смо насловили Таман Миона оздо уз воћњак је нарочито битна. Ко ће да нам је образложи.

□ Посебно је занимљив Мионин и Огњенов разговор. Да видимо по чему . Молим нове добровољце.

□ Ко ће нас информисати по чему је ова посљедња цјелина О, та и моја ће кућа пропевати занимљива и због чега је Миона тако задовољна?

❖ Да би трајно упамтили главне поруке ове приповијетке ми ћемо сада, заједно, да исказане идеје илуструјемо у облишавајући један велики цртеж који се зове **МАПА УМА**. За успјешну реализацију нам је неопходна ваша активна сарадња. Ако успијемо, овај цртеж ће остати код вас да га показујете другим и да их учите како се то ради.

ПРОСТОР ЗА МАПИРАЊЕ

8. ЕВАЛУАЦИЈА

ЕВАЛУАЦИОНИ ЛИСТ за процјену наставног часа

*Прије попуњавања проучи скалу
процјене на крају листа.
Р. Л.*

I ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКЕ КОМПОНЕНТЕ ЧАСА

1.	Наставна јединица је најављена након добро осмишљеног уводног дијела.	1	2	3	4	5
2.	Циљ наставног часа је благовремено истакнут.	1	2	3	4	5
3.	Одабрани су адекватни наставни облици.	1	2	3	4	5
4.	Одабране наставне методе су за овакав облик рада ефикасне.	1	2	3	4	5
5.	Наставна средства су адекватно одабрана и функционално кориштена.	1	2	3	4	5
6.	Остали дидактички материјали су ефикасно искориштени и добро осмишљени.	1	2	3	4	5

7.	Кориштење савремених техничких средстава и извора учења није адекватно.	1	2	3	4	5
----	---	---	---	---	---	---

II ПОЛОЖАЈ УЧЕНИКА У НАСТАВИ

1.	Ученици су активни, дискутују, полемишу, питају и закључују.	1	2	3	4	5
2.	Интеракције међу ученицима су успјешне (унутар групе, међу групама и између појединаца).	1	2	3	4	5
3.	Интеракција ученик-наставник и наставник – ученик је спонтана и толерантна.	1	2	3	4	5
4.	На часу не постоји никаква суштинска интеракција – ученици су пасивни.	1	2	3	4	5

III СТИЛ НАСТАВНИКА И КЛИМА НА ЧАСУ

1.	Наставник сурово контролише све активности на часу – ауторитаран је.	1	2	3	4	5
2.	Наставник вјешто и ненаметљиво ствара сарадничку атмосферу – мотивише и подстиче.	1	2	3	4	5
3.	Радна атмосфера и клима на часу су топле и врло пријатне.	1	2	3	4	5
4.	Радна атмосфера је напета, нервозна, ништа не функционише како ваља.	1	2	3	4	5
5.	Ученици имају потпуно негативан однос према учењу и наставнику.	1	2	3	4	5

IV ИСКУСТВЕНИ ПРИМЈЕРИ ЗА МОЈ РАД

1. Оно што ми се посебно допало на часу је _____

---

2. Оно што би са овог часа ваљало преузети као практична рјешења за властити рад је _____

---

3. Оно што ми се уопште не допада : _____

СКАЛА ПРОЦЈЕНЕ

- 1= потпуно неслагање
- 2= неслагање
- 3= немам мишљење
- 4= сагласност
- 5= потпуна сагласност

ЕВАЛУАТОР: _____

ПОПУЊАВА НАСТАВНИК ПОСМАТРАЧ НАКОН ОДРЖАНОГ УГЛЕДНОГ / ОГЛЕДНОГ ЧАСА

9. НЕКА МИШЉЕЊА ПРИСУТНИХ НАСТАВНИКА

ИЗ ОСВРТА професора Сњежане Павловић, школског педагога у ОШ „Свети Сава“ Рогатица:

„Ни један час није савршен. Али, овај скоро да јесте. **Необичан је, чак оригиналан.** Реализују га школски надзорник за српски језик, а асистира му професор са чијим се ученицима час реализује. Наставна средства се успјешно користе, влада радна атмосфера, култура разговора и узајамно поштовање су на висини.

Дјеци је било изузетно занимљиво. Час је и методички, и дидактички, и педагошки, и психолошки одлично организован и вођен..... Ако наставник треба да буде «невидљив» на часу, по савременим учењима, мислим да је на овом часу, овај захтјев добрим дијелом испоштован....“

Љубо Окиљевић, наставник српског језика из Рогатице:

„**Овакав рад заслужује свако поштовање. Није лако припремити и технику, и дидактички материјал, и ученике. А овдје је све добро функционисало.**“